

Obče uzance
ljubljske borze za blago
in vrednote za trgovanje
z blagom

V Ljubljani 1938.

Založila ljubljanska borza za blago in vrednote

Tiskala tiskarna Merkur v Ljubljani

16901

N 06 -06- 2007/391

60.

Na podstavi člena 1. zakona o javnih borzah odobrujem in potrjujem nastopne

OBČE UZANCE

ljubljske borze za blago in vrednote za trgovanje z blagom

§ 1.

Vsi blagovni posli, sklenjeni na ljubljanski borzi za blago in vrednote, se smatrajo za sklenjene na podstavi teh uzanc, kolikor ni v posebnih uzancah za posamezne vrste blaga drugih predpisov.

Te uzance veljajo tudi za blagovne posle, ki so sicer sklenjeni zunaj ljubljanske borze, toda z izrečnim pozivom na te uzance; prav tako veljajo, če sta se obe stranki izrečno in pismeno podredili pristojnosti razsodišča ljubljanske borze, a nista ničesar dogovorili glede upoštevanja uzanc.

§ 2.

Pri vseh poslih, ki so bili sklenjeni po teh uzancah, naj velja temeljno načelo, da je treba v trgovskem prometu strogo paziti na načelo dobre vere in zaupanja.

Pravne posledice, ki nastanejo iz uzanc, če se upoštevali izvestni formalni predpisi, ne napijo, če se vidi, da je tudi brez tega dosežena svrha, na katero merijo ti formalni predpisi.

Sklepanje poslov. Sklepna pisma.

§ 3.

Posel se lahko sklene ustno ali pismeno, neposredno ali po posredovalcu. Posli, sklenjeni na borzi, se dovršujejo (likvidirajo), izpolnjujejo in dokazujejo po borznih zaključnicah (mešetarških listih).

Če si stranki ne izmenjata sklepnih pisem ob sklepanju posla, sme zahtevati vsaka stranka naknadno izmenjavo sklepnih pisem. Stranka, ki to zahteva, mora poslati drugi stranki najkasneje prvi delovni dan po sklenitvi posla sklepno pismo, v katerem morajo biti označeni bistveni pogoji posla, ter jo pozvati, naj ji pošlje protisklepno pismo.

Pozvana stranka mora vročiti protisklepno pismo, če stanujeta obe stranki v istem kraju, najkasneje drugi delovni dan po pozivu, če pa ne stanujeta v istem kraju, v onem roku, v katerem se dá pričakovati odgovor, ako bi bil odposlan v redu in z obratno pošto.

Če pozvana stranka ne pošlje zahtevanega protisklepne pisma v zgoraj omenjenem roku,

sme zahtevati druga stranka v 30 dneh po tem roku s tožbo izdajo sklepnega pisma in obenem poročilo škode, nastale zaradi tega, ker ji ni bilo pravočasno izdano sklepno pismo. Stranka, ki hoče uporabiti to pravico, mora tekom dveh delovnih dni po preteku roka, določenega v tretjem odstavku tega paragrafa, obvestiti s protestom (§ 78.) nasprotno stranko o tej svoji nameri.

Za posle, sklenjene zunaj borze, morajo pogodniki, če hočejo uporabiti intervencijo ljubljanske borze, sprejeti v pogodbo klavzulo o pristojnosti razsodišča te borze. To klavzulo smejo stranke dogovoriti do obojestransko popolnoma izvedenega posla. Pravna veljavnost posla ni zavisna od tega, ali sta stranki izmenjali sklepni pismi.

§ 4.

Iz posla, ki ga kdo sklene v tujem imenu, a v mejah danega pooblastila, nastanejo pravice in obveze napram tretji osebi edino le za pooblastitelja. Za tega se ne jemlje v poštev, ali se je sklenil posel ustno ali pismeno, kakor tudi ne, ali se je sklenil izrečno v imenu pooblastiteljevem ali pa je razvidno iz okolnosti, da sta ga sklenili stranki v imenu pooblastiteljevem. Pooblaščenec za sklenitev posla sme brez nadaljnega pooblastila dogovoriti tudi klavzulo o pristojnosti borznega razsodišča.

Če sklene kdo posel v tujem imenu, a nima za to pooblastila, ali če prekorači meje danega pooblastila, ostane samo ta oseba zavezana proti drugi stranki. Poslednja stranka lahko uporabi proti tej osebi izbiro katerekoli izmed pravic, označenih v § 77. uzanc, izgubi pa vsako pravico, če ne priglasi protesta zaradi tega, ker pooblastila ni bilo ali ker se je prekoračilo, tekom dveh delovnih dni od časa, ko je morala doznati, da pooblastila ni bilo ali da se je prekoračilo.

Za onega, ki je posloval brez pooblastila ali je prekoračil meje danega pooblastila, ne nastane nikaka obveza, če se je spustila druga stranka z njim v posel, dasi je vedela o njem, da nima pooblastila ali da ga je prekoračil.

§ 5.

Pogodniki, ki niso protokolirani v trgovinskem registru, morajo podpisati sklepno pismo svojeručno. Protokolirano firmo podpisujejo osebe, ki so za to upravičene po zakonu.

Če ena stranka ne ustreže tem predpisom, ima druga stranka pravico, zavrniti sklepno pismo, kakor bi sploh ne bilo izdano.

§ 6.

Samo kupec sme odstopiti komu drugemu pravice, ki mu pripadajo po sklepnem pismu, a to

samo, če je s privolitvijo prodajalčevo navedeno v sklepnem pismu, da se to sme odstopiti. Vendar pa jamči kupec prodajalcu tudi po odstopu za izpolnitev.

Kupna cena.

§ 7.

Cena pri vseh sklenjenih poslih se razumeva v zakoniti valuti kraljevine Jugoslavije, če ni dogovorjena v tuji valuti, in »netto cassa (brez skonta)«, kolikor ne odredajo posebne uzance kaj drugega.

Kupni pogoji. Pomen običajnih izrazov.

§ 8.

Če je količina blaga, ki jo je treba dobaviti, označena z dodatkom »circa (po priliki, približno, okrog itd.)«, ima prodajalec pravico, dobaviti do 5% manj ali več pogojene količine. Sicer pa ta razlika ne sme biti večja nego 2% pogojene množine. Kar se je dobavilo preveč ali premalo (presežek ali primanjkljaj), se poračuni na zahtevo kupčevu po tržni ceni na dan dobave.

Izgubo na pristojbinah za prevoz (po železnici ali z ladjo), povzročeno s tem, da je dobavljena količina blaga manjša od dogovorjene (mrtvi tovor), trpi prodajalec.

§ 9.

»Vagonski tovor« (»vagon«) brez podrobnejše označbe pomeni 10.000 kg brutto, a »cisterna« brez druge označbe 10.000 kg netto.

§ 10.

Izrazi »postavno, franco, ab, frei, loco« gotovega kraja pomenijo kraj izpolnitve kakor tudi to, da mora predati prodajalec blago na tem mestu ob svojih stroških in na svojo nevarnost.

Nasprotno pa pomeni izraz »prosto voznine (frachtfrei)« do gotovega kraja, da mora prodajalec plačati samo voznino do dotičnega kraja in trpeti stroške eventualnega zavarovanja.

V stroške, določene v tem paragrafu, ne spadajo pristojbine (dače) na kraju paritetne postaje.

§ 11.

Označba »se prevzame iz (ex) skladišča« zavezuje kupca, da trpi vse stroške tehtanja in predaje. Označba »se prevzame iz (ex) ladje ali vlačilnice (šlepa)« zavezuje kupca, da trpi poleg vseh stroškov za tehtanje in predajo tudi nevarnost do dotičnega kraja ter plača eventualne pristojbine za poglabljanje (bagranje), tlakarino in druge državne in krajevne pristojbine.

§ 12.

Izrazi: »postavljeno franko vagon, v brod ali na voz, franko vagon, franko brod, frei Waggon, frei Station« značijo, da mora prodajalec vrhu tega, kar mu nalaga § 10., pripraviti blago za odpremo s predajne postaje in da mora potemtakem trpeti vse stroške predaje, tehtanja in natovarjanja, zlasti stroške za izdajo tovarnega lista, pristojbine za natovarjanje (vkrcavanje) in vse ostale stroške, ki nastanejo na predajni postaji.

Prodajalec mora pribaviti ob svojih stroških wagone, kupec pa ladjo, kolikor niso dogovorile stranke kaj drugega. Kadar se dobavljajo ladijski tovari »razsuto (alla rinfusa)«, mora poravnati prodajalec stroške za lopatanje, ki je potrebno ob vkrcavanju.

§ 13.

Dalje pomenijo izrazi: »začetkom meseca« čas od 1. do vštetega 6., »prva polovica meseca« čas od 1. do vštetega 15., »druga polovica meseca« čas od 16. do vštetega zadnjega dne meseca, »sredi meseca (medio)« čas od 13. do vštetega 17. dne in »kncem meseca« zadnjih osem dni v mesecu. Okoli gotovega dne pomeni dva dni pred in dva dni po gotovem roku, n. pr. okoli 12. je čas od 10. do vštetega 14. dne v mesecu. Vsi roki se štejejo od dne po onem, ko je nastopil dogodek, ki je odločilen za začetek roka.

V brzojavnem prometu naj se ponovi vsebina telegrama s priporočenim pismom.

§ 14.

Pogodbo, v kateri je označen dobavni rok »po otvoritvi plovitve«, je izpolniti v šestih tednih po dnevnu, ko je razglasil borzni svet otvoritev plovitve.

Plovna doba se smatra za končano z dnem, ko se objavi, da je plovitev ukinjena, najsi je bila pozneje dotična vodna pot začasno plovna.

§ 15.

Če se pogodi blago »na potu (rollend) ali plavajoče (schwimmend)« (ki se vozi po železnici ali na brodu, ladji), mora biti to blago ob sklenitvi pogodbe že predano in natovorjeno v vagon ali vkrcano na brod zaradi prevoza v odrejeno smer; drugače sme kupec uporabiti katerokoli izmed pravic, naštetih v § 77. O svoji izbiri mora kupec obvestiti prodajalca s protestom (§ 78.) tekom dveh delovnih dni, odkar je doznal, da blago ni na potu (na vožnji ali da ne plovi).

Če se pogodi blago »na vtovarjenju« (unter Verladung) ali »vkrcavanju« (unter Verschiffung), mora biti ob sklepanju posla vtovarjanje ali vkrcavanje res v teku, in sicer ob vkrcavanju v vlačilnico najmanj 500 q (50.000 kg); drugače sme kupec uporabiti katerokoli izmed pravic, naštetih v § 77.

Če je posel sklenjen z označbo na »vkrcavanje« v gotovem roku, naj se preda blago v določenem roku brodarskemu podjetju zaradi odpreme. Datum dotičnega brodarskega dokumenta se smatra za dan predaje.

Predaja blaga »ob dohodu« pomeni, da je čas, ko pride blago na kraj izpolnitve, dogovorjen za rok dobave.

Odpoklic.

(Dispozicija — odpoved.)

§ 16.

Če se mora izvršiti pogodba v gotovem roku, se lahko odpove izpolnitev pogodbe vsak dan tekom izpolnitvenega roka, izvzemši nedelje in praznike, veliki petek in židovski dan pomirjenja. Odpoklic se lahko izvrši že pred začetkom dobavnega roka, vendar tako, da se ne odpokliče prej ko prvi delovni dan dobavnega roka.

Kadar se pravica odpovedi ni pridržala enemu ali drugemu sopogodbenuku z izrazom »po izbiri kupčevi« ali »po izbiri prodajalčevi itd.«, pristoji ta pravica prodajalcu. Na kupca naslovljeni poziv, da dá dispozicijo, se ne smatra kot odpoklic.

§ 17.

Če naj se blago preda in faktično prevzame v kraju, kjer bivata obe stranki, znaša rok za odpoved najmanj dva dni, sicer pa najmanj pet dni.

Odpoved se more dati za katerikoli dan izpolnitvenega roka.

§ 18.

Odpovedni rok teče od prvega dne po vročitvi odpovedi; nedelje in prazniki ne prekinjajo tega roka. Če je zadnji dan nedelja ali praznik, poteče rok prihodnji delovni dan.

§ 18. a.

Ako se je v smislu dogovora pridržalo kupecu, da ima prodajalcu izročiti (dati) pred izpolnitvijo v gotovem roku še specifikacijo ali drugačno dispozicijo o blagu ali njegovi odpošiljatvi, je prodajalec upravičen kupca v upoštevanju odpovednih določb §§ 16., 17. in 18. pozvati, da dâ specifikacijo ali dispozicijo. Ta poziv je izvršiti s priporočenim pismom ali brzojavno. Če kupec temu pozivu ne ustreže v dveh dneh po njegovi dostavitvi, se smatra, da je kupec v zamudi in prodajalec sme postopati v smislu § 77. in sl.

§ 19.

Odpove se s priporočenim pismom, s telegramom ali po borznem tajništvu. V odpovedi je treba natančno navesti blago po količini in kakovosti, datum sklepnega pisma (če je bilo izdano), dan, za katerega se posel odpoveduje, kupno ceno in kraj.

kjer se mora blago predati. Pogojena količina ali nje del, ki se mora dobaviti v gotovem roku, se odpove naenkrat.

§ 20.

Če se odpoved ni izvršila, velja zadnji dan dobavnega roka za dan izpolnitve.

§ 21.

Če je dobava vezana na gotov dan, se mora izvršiti tekom tega roka. Če je ta dan nedelja ali praznik, naj se izvrši dobava naslednji delovni dan.

§ 22.

Prodajalec mora imeti na dan izpolnitve ob 8. uri zjutraj na kraju izpolnitve pripravljeno za predajo vso množino blaga, ki se mora dobaviti.

Te obveznosti je prodajalec oproščen, če mora dobaviti blago v skladišče kupčevo, na železniško postajo ali v ladijsko skladišče. V tem primeru se mora izvršiti predaja količine, določene v § 38., do 6. ure popoldne.

Zadnji dan dobavnega roka do 6. ure popoldne pa mora biti predana vsa množina.

Zadnji dan tega roka velja za dan izpolnitve, ko se začne blago predajati ali prevzemati.

§ 23.

Blago, kupljeno »na ogled« in ležeče v kraju, kjer stanuje kupec, mora kupec pregledati na dan sklenjenega posla, a blago, ki je zunaj tega kraja, v osmih dneh ter se takoj izjaviti glede prevzema. Drugače se smatra, da kupčija ni bila sklenjena.

Dobava.

§ 24.

Dobava blaga se smatra za izvršeno, kolikor se niso dogovorile stranke drugače, samo z resnično predajo blaga kupcu samemu ali po njegovi odredbi. Potemtakem sama predaja brogarskih ali železniških avizov, ladijskih tovornih listov (connossements) ali železniških tovornih listov ne zadošča za izpolnitev dobave.

§ 25.

Blago, ki ga je kupec ali njegov pooblaščenec sam izbral in pregledal in ki je shranjeno po njegovi odredbi zaradi odpreme in predaje na njegov račun posebej, se smatra za faktično prevzeto.

§ 26.

Blago, ki naj se preda in faktično prevzame na istem kraju in ki je po prodajalčevi izjavi tudi

na tem kraju, mora prodajalec kupcu na njegovo zahtevo pokazati na delovni dan pred predajo med 8. in 12. uro dopoldne, oziroma med 3. in 5. uro popoldne ter mu dovoliti, da blago natančno pregleda in da vzame zase brezplačen vzorec 1 kg, odnosno pri tekočinah $\frac{1}{2}$ litra.

Če se prodajalec brani, pokazati blago v zgoraj omenjenem času, mora plačati kupcu konvencionalno globo 1% kupne cene.

§ 27.

Blago, prodano »za takojšnjo (brzo ali promptno)« dobavo, se mora, če je kraj izpolnitve v tuzemstvu, predati (izvzemši primer § 28.) tekom osmih dni, če pa je kraj izpolnitve v inozemstvu, tekom 14 dni po sklepu posla.

§ 28.

Če je pri poslih na brzo dobavo kupec zavezan, dostaviti potrebno ambalažo (vreče, sode itd.), mora predati prodajalec, ako je kraj izpolnitve v tuzemstvu, blago najkasneje tekom osmih dni, ako pa je v inozemstvu, tekom 14 dni po prejemu ambalaže. Kupec mora odpremiti ambalažo v treh dneh po sklenjenem poslu.

§ 29.

Če se mora pri kupčijah, ki niso promptno izvršne, opraviti dobava po izbiri kupčevi in če je

kupec dolžan, dati ambalažo, jo mora odposlati tekom treh dni po prejemu prodajalčevega poziva.

Prodajalec mora pozvati kupca, naj mu pošlje ambalažo, ter mu mora odposlati ta poziv tako pravočasno, da dobi ambalažo ob rednih prometnih razmerah že prvi dan izpolnitvenega roka.

§ 30.

Če prodajalec vkljub pravočasnemu pozivu ne dobi ambalaže osem dni pred potekom dobavnega roka, odnosno ob sklepkih, glede katerih je kraj izpolnitve v inozemstvu, 14 dni pred potekom tega roka, ima prodajalec pravico, tekom nadaljnjih treh dni preskrbeti na pósodo ambalažo na račun kupčev ter zahtevati od kupca povračilo škode, ki mu je nastala zaradi zamude in podaljšbe dobavnega roka.

Če prodajalec tekom osmih, odnosno štirinajstih dni po prejemu ambalaže ne dobavi blaga, je kupec upravičen, zahtevati od prodajalca plačilo najemnine in vrhu tega, če pride prodajalec v zamudo tudi s predajo blaga, uporabiti pravice, ki mu gredo po poglavju »Zamuda«.

Zaradi zamude v odpremi ambalaže se ne sme vzkrajati izpolnitev kupčije.

§ 31.

Ambalaža se mora poslati s tuzemske carinske postaje.

§ 32.

Če se ni določil ob sklepu kupčije nikakršen dobavni rok, se smatra kupčija za promptno.

§ 33.

Cena inozemskega blaga, ki je zavezana carini, se razumeva s carino vred.

§ 34.

Kupec je upravičen zahtevati, da se mu preda blago, če še ni ocarinjeno, po njegovi izbiri ocarinjeno ali neocarinjeno. Če zahteva predajo neocarinjenega blaga, mora povrniti prodajalec kupcu carino v gotovini, odnosno jo odbiti od fakture.

§ 35.

Če naj se izpolni kak posel po dogovoru strank ali po predpisih teh uzanc na določen dan, a je ta dan nedelja ali praznik, se mora dobaviti, odnosno prevzeti blago naslednji delovni dan. Pri takih poslih ni odpovedi.

Pri poslih, ki naj se izvrše v določenem roku (teden, mesec, polovica meseca itd.), a je zadnji dan tega roka nedelja ali praznik, se mora predati, odnosno prevzeti blago najkasneje zadnji delovni dan pred to nedeljo, ali tem praznikom.

§ 36.

Če je določen dobavni rok na dva ali več mesecev, a ni glede razdelitve dobave določenega ničesar, ali če je dogovorjena »sukcesivna« dobava, se smatra v dvomu, da se mora dobaviti blago v približno enakih mesečnih obrokih.

Če pa je dobavni rok krajši od dveh mesecev ter je dogovorjena »sukcesivna« dobava, se smatra v dvomu, da se mora dobaviti blago vsaj v dveh približno enakih obrokih; če ni glede razdelitve dobave določenega ničesar, se sme dobaviti blago tudi naenkrat.

Če se zamudi glede dobave eden ali drugi obrok, je kupec upravičen, izvršiti izbiro (§ 78.) katero koli izmed pravic, naštetih v § 77., in sicer ali ob poteku vsakega posameznega obroka glede količine, ki do tedaj ni dobavljena, ali pa ob poteku izpolnitvenega roka za vse zaostale obroke naenkrat.

Te pravice ne more uporabiti kupec, ki je v zamudi s plačilom že zapadle kupnine za kak prejšnji obrok.

§ 37.

Prodaja in prevzem blaga se mora začeti, če te uzance ne določajo kaj drugega, najkasneje ob 8. uri zjutraj na dan izvršitve ter se nadaljuje, razen ob nedeljah in praznikih in ob elementarnih

zaprekah, do popolne izpolnitve po dobavnih pogojih.

Če moti predajo blaga deževno vreme, trpita skladiščne pristojbine, nastale zaradi tega, obe stranki v enakih delih. Za deževnega se smatra oni dan, ko je šel dež do 10. ure ali ko je šel v času od 10. do 14. ure najmanj eno uro.

Deževno vreme opravičuje zamudo samo za dobavo blaga v vlačilnici, ne pa za vagonске pošiljatve.

§ 38.

Če ne znaša količina blaga, ki se mora dobiti, nad 500 q, se mora vsa množina predati, odnosno prevzeti v enem dnevu. Če gre za večjo množino, se mora dnevno predati in prevzeti najmanj 500 q. Predaje, odnosno prevzema večje količine ne more zahtevati nobena stranka.

Če je množina večja od 500 q, je prepuščeno volji prodajalčevi, da preda blago v kraju izpolnitve v raznih prostorih vsaj po 250 q. Ostanek preda lahko tudi, če je manjši od 250 q, istotako v posebnem prostoru.

Če je blago po drugem odstavku tega paragrafa v raznih prostorih, mora prodajalec približno označiti posamezne količine, ko razkazuje blago (§ 26.).

§ 39.

Stroške, ki so spojeni s predajo in prevzemom blaga, trpi s stroški tehtanja in nakladanja vred pri zrnju, sočivju in oljnatem semenju kupec. Blago drugačne vrste sme prodajalec dostaviti ob svojih stroških samo do tehtnice v pritličju.

§ 40.

Krajevne pristojbine v kraju izpolnitve (kakor tlakarina, mitnina in podobne) obremenjajo prodajalca. Če se te pristojbine poberejo po predaji od kupca, mu mora prodajalec odobriti znesek teh pristojbin.

Te določbe ne posezajo v odredbo § 11. Užitinino mora plačati kupec.

§ 41.

Če se mora dobaviti blago po odredbi kupčevi s prometnim sredstvom, ki ga je po § 12. ali po dogovoru dolžan priskrbeti prodajalec, a se dotični prometni zavod brani, prevzeti blago zaradi prometnih zaprek ali zaradi nedostajanja prostorov ali prevoznih sredstev, odnosno če je znano, da je dotično podjetje ustavilo ali omejilo prevzemanje tovorov, se smatra, da je rok izvršitve podaljšan do trenutka, ko so te zapreke odpravljene. V takem primeru mora prodajalec brez odloga o tem ob-

vestiti kupca brzojavno, ali če v dotičnem kraju ni brzojavne zveze, s priporočenim pismom ter obenem shraniti blago ob stroških kupčevih v javno skladišče, če pa v dotičnem kraju ni takega skladišča, v skladišče tretje osebe. Kupec mora povrniti prodajalcu stroške, povzročene s shrambo blaga, stroške za eventualno zavarovanje blaga in zakonite obresti kupnine. Če se izjavi kupec, da je kljub prometnim zaprekam pripravljen, prevzeti blago na kraju, kjer je shranjeno, je upravičen, odbiti od kupnine običajne stroške, ki si jih je prodajalec prihranil s tem, da ni predal ali odposlal blaga na dogovorjeni način.

To določilo ne poseza v pravice, ki gredo kupcu po § 77., če ga prodajalec ni obvestil o predhodni odredbi.

O odstranitvi prometnih zaprek mora prodajalec, ko je doznal zanje, brez odloga obvestiti kupca brzojavno ali, če v dotičnem kraju ni brzojavne zveze, s priporočenim pismom ter potem najkasneje tretji delovni dan predati blago prevoznemu sredstvu, odnosno ga odpremiti kupcu.

Če prodajalec to opusti, je kupec upravičen, izvršiti izbiro katerekoli izmed pravic, naštetih v § 77., ako je obvestil o svoji izbiri prodajalca tekom dveh delovnih dni za tem, ko je moral doznati, da se prodajalec ni držal določila, označenega v predhodnem odstavku.

§ 42.

Če se blago na predajnem kraju (železniška postaja, ladijsko pristanišče) ne more stehtati ali izmeriti, ampak se izvrši to v skladišču kupčevem ali na tretjem mestu, se morejo upoštevati ugovori glede količine samo, ako je prevzemnik pozval prodajalca, naj nadzira tehtanje.

Če se mora dobaviti blago na postajo prevoznega podjetja in če pošlje prodajalec blago kupcu, se dokaže teža blaga s tehtničnim listom nakladalne postaje.

Če prodajalec ne dá uradno ugotoviti teže, ima kupec pravico, zahtevati uradno ugotovitev teže na oddajni postaji. Tedaj mora odobriti prodajalec kupcu uradno ugotovljeni primanjkljaj v teži.

Če obe stranki opustita ugotovitev teže, služi teža, zabeležena v voznem listu, za podlago obračunu.

To velja tudi, če mora služiti za temelj obračunu to, kar bi se bilo moralo uradno ugotoviti na oddajni postaji, pa je kupec to ugotovitev opustil.

Primanjkljaj v količini blaga, ki je nastal prirodno in neizogibno med prevozom (kalo), ali primanjkljaj, ki je dopusten po pravilniku dotičnega prevoznega podjetja, obremenja stranko, ki jo zadeva nevarnost prevoza.

Primanjkljaj, povzročen z nakladanjem blaga v vagon, ki ne ustreza predpisom dotičnega prevoznega podjetja, obremenja prodajalca.

§ 43.

Če se blago izgubi ali poškoduje popolnoma ali deloma med prevozom do kraja izpolnitve brez krivde prodajalčeve, gredo kupcu pravice, naštete v § 77., točkah b), d), e) in f). Te pravice mu gredo ob delni poškodbi blaga, če je razvidno iz dotičnega sklepa, da se izpolnitev more razdeliti, toda samo glede dotične količine.

Prodajalec je upravičen, toda ne dolžan, izgubljeno ali poškodovano blago tekom dobavnega roka nadomestiti z drugim, dogovoru ustrezajočim blagom.

Če pa zadene krivda prodajalca, ostanejo kupcu nedotaknjene vse pravice, naštete v § 77., točkah a) do f).

Te določbe veljajo tudi, če je blago, shranjeno v skladišču, ki je označeno v dogovoru, zbog višje sile popolnoma ali deloma propadlo ali se poškodovalo ali če je proizvodnje gotovega industrijskega podjetja ustavljeno, a dotično podjetje ne more proizvajati tega blaga zaradi kakršnekoli zapreke v obratu.

§ 44.

Navedba voznoparitetne postaje služi za podlago obračunu voznine. Če leži paritetna postaja v carinskih mejah kraljevine Jugoslavije, se lahko predá blago na vsaki tuzemski postaji, če pa leži zunaj teh mej, na vsaki postaji dotične države.

Če niso dogovorile stranke kaj drugega, se smatra, da je nakladalna postaja kraj izpolnitve.

Dobaviti se sme blago katerekoli provenience; toda če je paritetna postaja označena obenem za kraj, iz katerega blago izvira, se lahko dobavi blago iz tega kraja na vsako postajo tega kraja.

Če nista dogovorili stranki smeri odpreme, trpi kupec stroške za prevoz od paritetne do oddajne postaje. Če je bilo blago naloženo na drugi postaji ter je voznina od te druge postaje do oddajne postaje višja nego voznina od paritetne do oddajne postaje, obremenja razlika v voznini prodajalca; če je voznina manjša, gre dotična razlika v njegovo korist.

Če pa sta dogovorili stranki smer, obremenja voznina od paritetne do dogovorjene namembne postaje vedno kupca, in sicer tudi, če je bilo blago dejanski odpremljeno v drugo smer. Če je voznina od faktične nakladalne postaje do dogovorjene namembne postaje višja nego voznina od paritetne do dogovorjene namembne postaje, obremenja razlika v voznini prodajalca; če pa je voznina manjša, gre v njegovo korist.

Če so določile stranke paritetno postajo obenem za namembno postajo, je kupec upravičen, zahtevati odpremo blaga na katero drugo namembno postajo; vendar pa mu mora tedaj prodajalec odobriti voznino od nakladalne do dogovorjene paritetne postaje.

§ 45.

Če se mora po § 44. smatrati nakladalna postaja za kraj izpolnitve ali če je dogovorjeno »postavno nakladalna postaja«, ne da bi bil naveden kraj, mora prodajalec na dan, ko se blago naklada, obvestiti kupca brzojavno ali če v dotičnem kraju ni brzojavne zveze, s priporočenim pismom, na kateri postaji je blago naložil.

§ 46.

Če je bilo blago prevzeto v javnem skladišču, naj se odobri kupcu voznina, ki je nastala zbog daljše odpreme blaga.

V primerih, določenih v § 44. in v prvem odstavku tega paragrafa, služijo za temelj medsebojnemu obračunu splošne tovarne tarife, pri čemer je treba upoštevati tudi eventualne refakcije (re-ekspedicija). Splošna ali normalna tarifa je ona tarifa, ki velja za gotovo vrsto blaga v trenutku zaključitve posla za vse postaje v notranjem prometu.

Določila o kakovosti in o ugovoru zoper kakovost blaga.

§ 47.

Blago, katerega kakovost je boljša od pogojene, se ne sme zavriniti, če ustreza bistvenim pogojem pogodbe.

Če pa bi imel kupec zaradi določil v vladnih naredbah ali odredbah zbog boljšega blaga kaj škode (na carini, izvozni olajšavi itd.), je prodajalec zanjo odgovoren v polni meri.

Če pa so stranke določile, da mora biti blago iz gotovega kraja, se tudi boljše blago iz drugega kraja ne sme dobaviti.

§ 48.

Pri prodaji po vzorcu je treba izročiti na zahtevo ene ali druge stranke kupcu vzorec, zapečaten s prodajalčevim ali z uradnim pečatom.

§ 49.

Če se proda blago po splošnem vzorcu (tipni vzorec), mora blago glede splošnega svojstva (značaja) ustrezati vzorcu. Zaradi nebistvenih razlik ugovor ni dopusten. Blago, ki je povsem različno od vzorca, kupec lahko zavrne.

§ 50.

Če se je pri prodaji izrečno določilo, da se mora blago, ki ne ustreza pogodbenim določbam, prevzeti z manjšo vrednostjo, je kupec dolžan, ko je pravočasno in pravilno grajal in vzel vzorce, prevzeti blago.

§ 51.

Vkljub gorenjim določilom sme kupec blago zavrniti, če je druge vrste, drugega izvora ali drugega letnika, nego je bilo pogojeno, ali pa če ima take lastnosti, da ne zadošča kupnemu namenu, kakršen je razviden iz pogodbenih določil in iz ostalih okolnosti, v katerih je bila pogodba sklenjena.

To velja tudi, če je blago nezdravo, pokvarjeno ali predano v takem stanju, da je taka dobava zoper trgovsko čast in dostojnost.

Pogodbi zvesta stranka pa mora v teh primerih postopati v smislu § 59. in sl. Pri dobavi povsem drugačnega blaga (aliud) odpade sicer dolžnost graje, treba pa je protesta zaradi nedobave v smislu § 77. in sl., ker naročeno blago sploh ni bilo dobavljeno.

§ 52.

Nezdravo blago mora kupec prevzeti samo, če ga je prodajalec — tudi pri nakupu po vzorcu ali po ogledu — izrečno opozoril, da je blago nezdravo, ali če se je označila kakovost blaga s »tale-quale«.

§ 53.

Če izjavi kupec, da je blago pregledal in ga spoznal za dobro, ali če izjavi, da blago kvalitativno sprejme, ali če je bilo blago prodano izrečno

brez jamstva za kakovost, jamči prodajalec za njegovo kakovost le toliko, da mora dobaviti zdravo blago. Vsekakor pa ga mora do dejanske predaje spraviti s skrbnostjo rednega trgovca.

§ 54.

Če se graja kakovost blaga, je kupec, ko je vzel vzorce, zavezan, ukreniti s skrbnostjo rednega trgovca vse, kar je na kraju, kamor je prispelo blago, potrebno in mogoče, da se blago ohrani.

Če preti blagu kvarjenje in je odlaganje združeno z nevarnostjo, sme kupec blago prodati po osebi, ki je za to poklicana.

V enem in drugem primeru mora o tem brez odloga obvestiti prodajalca.

§ 55.

Prodajalec jamči za kakovost blaga, ki ga je po odredbi kupčevi poslal v kraj, različen od onega, ki ga je smatrati za kraj izpolnitve.

Jamstva za kakovost blaga do namembnega kraja je prodajalec oproščen, če se ni kupec odzval njegovemu pozivu, naj prevzame blago na kraju izpolnitve.

§ 56.

Pri prevari se prodajalec ne more sklicevati na določila §§ 53. in 55.

§ 57.

Zamena pregledanega blaga ali taka manipulacija z blagom, ki utegne kupca zavesti v zмото glede kakovosti blaga, upravičuje kupca, da zavrne blago in da uporabi katerokoli izmed pravic, naštetih v § 77. Tedaj izgubi prodajalec pravico naknadne dobave.

§ 58.

Če je kupec blago odpeljal iz kraja predaje (železnica, ladja, skladišče), ne more več grajati kakovosti.

Če odredi kupec, da se mora postaviti blago z glavnega tira na stranski tir, ki drži v kupčevo industrijsko podjetje, ali da se mora reekspedirati na drugo postajo, lahko graja kakovost blaga tudi po prevozu na stranski tir pod pogojem, da se vzame pred razkladanjem blaga vzorec.

Kupec ne izgubi nikake pravice grajanja, če naloži blago, došlo razsuto (alla rinfusa), v vreče ali če ga razloži in ga shrani v javno skladišče.

§ 59.

Kolikor ni za posamezne predmete posebnih uzanc, veljajo o grajanju kakovosti blaga nastopne določbe:

- a) Kadar sta kupec in prodajalec pri predaji blaga navzoča osebno ali pa zastopana po svojih po

oblaščenih, se mora grajati takoj na licu mesta.

- b) Kupec mora blago, došlo iz drugega kraja v kraj njegovega poslovanja, pregledati najkasneje prvi delovni dan po prejemu železniškega ali brodarskega aviza in takoj obvestiti prodajalca, da je grajal kakovost blaga, brzojavno ali, če v dotičnem kraju ni brzojavne zveze, s priporočenim pismom. Obvestilo se lahko izvrši tudi telefonično, vendar je takšno obvestilo ponoviti s priporočenim pismom.

Če ni bilo blago poslano v kraj, kjer ima kupec svojo poslovalnico, ampak v drug kraj, ga kupec lahko pregleda in javi grajo tudi na delovni dan po prejemu železniškega ali brodarskega aviza.

Če se kupec ne drži gorenjih predpisov, se smatra blago za negrajano in prevzeto, v kolikor ne gre za hibe, ki jih ni mogoče takoj spoznati (notranje hibe).

Ugovor radi notranjih hib pri onih vrstah blaga, kjer se te hibe ne dajo že pri prejemu ugotoviti, mora kupec naznaniti — v smislu točke b) tega paragrafa — čim jih opazi, vendar najpozneje v osmih dneh po prevzemu blaga.

§ 60.

V primeru točke a) predhodnega paragrafa morata stranki takoj vzeti in zapečatiti skupni

vzorec, v primeru točke b) pa mora kupec (če se prodajalec takoj po prejemu graje ne izjavi, da pride na skupno jemanje vzorcev), takoj odvzeti vzorec tako, kakor je določeno v § 61.

§ 61.

Če se ena stranka brani vzeti skupno vzorce, je druga stranka zavezana, poskrbeti ob stroških nasprotne stranke, da se vzame vzorec, in sicer v Ljubljani po borznem tajništvu, v drugih krajih pa po javno poklicani osebi, in sicer tako, da ni nobenega dvoma o identiteti grajanega blaga, verodostojnosti in pravilnosti jemanja vzorcev.

Za jemanje vzorcev velja načelo, da se morajo od vsakega vagona odnosno od vsakega dela blaga vzeti po tri poizkušnje različnih vreč, odnosno pri razsutem blagu na različnih mestih tovara.

§ 62.

Za presojo kakovosti blaga je poklicana komisija borznih izvedencev.

Komisijska ocena blaga se mora zahtevati pri borznem tajništvu najkasneje tekom 14 dni po vzetju vzorcev; sicer se smatra, da je blago prevzeto brez ugovora.

§ 63.

Če se prizna graja glede kakovosti, izrečena zoper vso pošiljatev ali zoper en del, za upravičeno, pristoji prodajalcu — izvzemši primer § 56. — pravica, da izvrši tekom šestih dni po razglasitvi mnenja komisije borznih izvedencev, ako še ni potekel dobavni rok, novo dobavo blaga v kraju, kjer se je grajalo prvotno dobavljeno blago; to svojo namero pa mora naznaniti kupcu najkasneje prvi delovni dan po razglasitvi mnenja komisije borznih izvedencev.

Če prodajalec izjavi, da bo izvršil novo dobavo blaga, a tega ne stori, mora vložiti kupec protest (§ 78.) tekom dveh delovnih dni po poteku roka, v katerem bi bil moral prodajalec izvršiti naknadno dobavo.

Pri naknadni dobavi mora prodajalec na zahtevo dobaviti vreče, tudi če je bila to pri prvi pošiljatvi dolžnost kupčeva.

§ 64.

Če se je kupec, ki je ugovarjal kakovosti blaga, držal določila § 59., ne sme prodajalec, preden so vzeti vzorci in preden je razglašeno mnenje komisije borznih izvedencev, zamenjati zoper kupčevo voljo grajanega blaga za drugo blago, tudi ne, če prizna, da je ugovor glede kakovosti blaga upravičen.

§ 65.

Kupec je upravičen, prevzeti blago s popustom, primernim manjši vrednosti, ki jo ugotovi komisija borznih izvedencev, če izjavi pred razglasitvijo njenega mnenja, da hoče uporabiti to pravico.

§ 66.

Prodajalec mora povrniti kupcu stroške, nastale z dobavo neustrezajočega blaga. Prav tako mora tudi kupec povrniti prodajalcu stroške, nastale zbog neopravičene graje kakovosti blaga.

§ 67.

Uzance glede graje blaga ne veljajo, ako je med strankama drugače dogovorjeno, n. pr. daljši grajalni (reklamacijski) rok, način ugotavljanja itd.

Plačilo.

§ 68.

Prodajalec je upravičen, zahtevati tudi delno plačilo za delne dobave blaga.

Plačilo, ki odgovarja protivrednosti izvršene dobave, naj se izvrši prvi delovni dan po prejemu tovrstnih ali predajnih dokumentov; drugače sme zahtevati prodajalec povrnitev dokazane škode, ki mu je nastala iz zamude.

V tem primeru sme prodajalec takoj po nastopu zamude in v breme kupca, ki je z izplačilom v zamudi, zadržati odpremo ostalega blaga ter preprečiti predajo že odposlanega blaga, tudi če bi se bilo moralo blago dobaviti promptly.

Če se plačilo vendarle ne izvrši v roku petih dni po ugotovitvi zamude, je prodajalec glede onega dela blaga, ki ga mora še dobaviti, ki pa se nanaša na isti sklep, upravičen, uporabiti določila § 84. teh uzanc.

Prodajalec mora v tem primeru v treh dneh po poteku podeljenega petdnevnega naknadnega roka obvestiti kupca; sicer ostane posel nadalje v veljavi in prodajalec ima le pravico do odškodnine po teh določilih.

§ 69.

Če o načinu plačevanja ni dogovora, je smatrati, da se mora izvršiti plačilo v gotovini.

Plačilo po denarnih zavodih je veljavno samo, če je prodajalec v to privolil.

§ 70.

Plačilni pogoji, navedeni v fakturi ali na dobavnem listu, vežejo kupca samo, če jim ni ugovarjal in če se o poravnavi kupnine sploh ni nič dogovorilo ali če plačilni pogoji ne nasprotujejo dogovoru.

§ 71.

Kadar se blago ne plača v gotovini, se morajo dogovorjena plačilna sredstva (akcepti, rimese, nakaznice, boni itd.) izročiti ali poslati prodajalcu najkasneje tekom petih dni po predaji blaga in prejemu fakture.

Drugače sme prodajalec, če po predhodni izrečni pismeni opozoritvi ne prejme z obratno pošto dotičnih plačilnih sredstev, zahtevati plačilo v gotovini; samo odobriti mora kupcu obresti po bančni meri Narodne banke kraljevine Jugoslavije do dne dospelosti dotičnih neprejetih vrednotnic.

§ 72.

Če se mora plačati blago proti predajnicam (recepisom), veljajo samo predajnice javnih in takih podjetij, ki so notorno vredna zaupanja.

§ 73.

Kupec mora opraviti plačilo ob svojih stroških in ob svoji odgovornosti v času, določenem v § 68., in sicer v kraju, kjer je imel prodajalec takrat, ko se je sklepal posel, svojo poslovalnico, če pa je ni imel, v kraju, kjer je imel svoje bivališče; ali pa opravi plačilo s tem, da preda denar pošti svoje trgovske poslovalnice, odnosno če je nima, pošti svojega bivališča.

Če je določeno glede kupnine plačilo »takoj«, se mora izvršiti najkasneje prihodnji delovni dan.

Če se izvrši plačilo po pošti, mora čakati prodajalec samo toliko časa, kolikor ga je treba, da mu denar prispe.

Za plačilo, izvršeno pred dospelostjo, kupec ne more zahtevati obresti ali skonta.

§ 74.

Kupec nima pravice, da bi se zaradi ugovora zoper posamezne postavke fakture branil poravnati ostale zneske, glede katerih ni ugovora. Nasprotno pa ne sme prodajalec odkloniti delnega plačila.

§ 75.

Kupec mora založiti stroške v gotovini (vozni-
na, carina in podobno), ki obremenjajo blago, po-
slano na njegov naslov ali po njegovi odredbi. Če
se je prodalo blago na upanje, a prodajalec ne
povrne teh stroškov v gotovini, sme zaračunati
kupec dotične obresti po obrestni meri Narodne
banke kraljevine Jugoslavije v njegovo breme.

To določilo se ne tiče poslov, ki naj se izpol-
nijo v kraju, kjer prebivata obe stranki.

§ 76.

Če se je dogovorila kupna cena v tuji valuti
brez izrečnega dostavka »efektivno« ali brez slične

označbe, ima kupec pravico, ako opravi plačilo na dan dospelosti, plačati v zakoniti valuti kraljevine Jugoslavije, namesto v dotični tuji valuti.

Tedaj služi za temelj obračunu povprečni tečaj blaga in gotovine, na dan dospelosti oficialno notiranih na ljubljanski borzi.

Zamuda.

§ 77.

Če nastopi zamuda v predaji ali v prevzemu blaga, sme pogodbi zvesta stranka po svoji izbiri:

- a) zahtevati izpolnitev pogodbe in povrnitev škode, nastale iz zamude;
- b) odstopiti od pogodbe, kakor bi sploh ne bila sklenjena, in zahtevati povrnitev vsake škode, ki jo je imela z izpolnitvijo pogodbe od svoje strani;
- c) nakupiti ali prodati na račun zamudnega pogodnika pogojeno blago ter zahtevati od njega razliko med dogovorjeno višjo ceno, po kateri se je blago resnično nabavilo, odnosno med dogovorjeno in nižjo ceno, po kateri je bilo v resnici prodano, in povrnitev nastalih stroškov, potrebnih za dobavo nakupa, odnosno za prodajo;

- d) zahtevati povrnitev razlike med pogojeno in povprečno tržno, odnosno borzno ceno, obstoječo v kraju in ob času izpolnitve;
- e) zahtevati povrnitev povzročene škode in odpadlega dobička, ki ga pogodbi zvesta stranka more dokazati;
- f) zahtevati povrnitev običajnega, poštenega trgovskega dobička, na katerega je mogla računati ob sklepanju posla. O upravičenosti in višini tega zahtevka odloča razsodišče po prosti presoji.

Pravice, naštete od a) do f), more pogodbi zvesta stranka uporabiti samo, če je priglasila protest v roku dveh delovnih dni po nastopu zamude, če pa pogodbi zvesta stranka ni mogla vedeti, da je nastopila zamuda, v roku dveh delovnih dni za tem, ko je morala zvedeti za zamudo.

Pri čvrstih (fiksni) poslih je izbiro točk a) do f) opraviti sočasno z ugotovitvijo neizpolnitve pogodbe (v protestu). Da se varujejo pravice § 77., ne zadostuje vrnitev blaga, treba je priglasiti protest, sicer ostane pogodba v veljavi.

§ 78.

Protest se priglasijo pri borznem tajništvu ali pa s priporočenim pismom, ki ga je nasloviti neposredno na stranko v zamudi.

Pravne posledice protesta nastopijo po priglasitvi protesta pri borznem tajništvu ali po predaji

dotičnega priporočenega pisma na pošto, ne glede na to, kdaj je bil protest dostavljen malomarni stranki.

Pogodbi zvesta stranka izgubi vsako pravico, če ne priglasí protesta in če z njim vred ne izvrši izbire katere koli izmed pravic, naštetih v §§ 77., 83., 84. in 85.

Te dolžnosti so oproščeni:

- a) stranka, ki zahteva izpolnitev v primeru § 79., drugega odstavka, in § 83., zadnjega odstavka;
- b) kupec v primeru § 45., če je prejel od prodajalca obvestilo, da je blago pravočasno naloženo;
- c) stranka, ki jo je nasprotna stranka vedoma ali po grobi nemarnosti spravila v zmotu, češ, da je pravočasno izpolnila svojo pogodbeno dolžnost.

§ 79.

Pogodbi zvesta stranka je upravičena, kolikor je zahtevala na predpisani način izpolnitev pogodbe po § 77., točki a), določiti obenem primeren rok za izpolnitev, ki se računa od dne, ko je nastopila zamuda, in ki redoma ne sme biti daljši od 14 dni.

Če malomarna stranka po poteku tega roka ali pa, če rok ni bil podeljen, odnosno če ni določeno trajanje takega roka, ne izpolni pogodbe v 14 dneh od dne, ko je nastopila zamuda, mora stranka, ki

ni v zamudi — kolikor ne zahteva še nadalje izpolnitve pogodbe — uporabiti po svoji izbiri katerokoli izmed pravic, navedenih pod točkami b), c), d), e) in f) § 77. Vendar pa mora tedaj prvi delovni dan po nastopu ponovne zamude obvestiti s protestom malomarnega pogodnika o svoji izbiri; drugače sme zahtevati le izpolnitev pogodbe v obsegu točke a) § 77., in sicer sodno (pred razsodiščem) v roku, določenem v § 82.

Če uporabi pogodbi zvesta stranka pravico po § 77., točki d), so merodajne za ugotovitev razlike v ceni tržne, odnosno borzne cene na dan izpolnitve.

§ 80.

Če se mora izpolniti pogodba v raznih rokih ali v več delih, ne nastopijo posledice zamude glede že izpolnjenih ali še nezapadlih obveznosti.

§ 81.

Če ni tekom dveh delovnih dni po nastopu zamude (§ 77.) nobena stranka priglasila protesta, se smatra, v kolikor ne gre za fiksni posel, da je pogodba molče podaljšana za osem dni, štetih od poslednjega dne izpolnitvenega roka, in pogodba se mora izpolniti najkasneje osmi dan.

Če v teh osmih dneh pogodba ni izpolnjena, sme pogodbi zvesta stranka po poteku tega roka uporabiti pravice § 77., b) do f).

Vendar mora deveti dan prigrasiti pogodbi zvesta stranka protest in naznaniti izbiro. Če tudi deveti dan ni od nobene stranke protesta, se smatra, da je pogodba sporazumno razveljavljena. V takem primeru se lahko zahteva le vrnitev tega, kar je kakšna stranka za izpolnitev pogodbe vnaprej izvršila.

Ako pri čvrstih poslih ni od nobene stranke priglašen protest, se pogodba molče ne podaljša, temveč se smatra, da je pogodba sporazumno razveljavljena.

§ 81. a.

Ako postane pravočasna izpolnitev nemogoča zaradi višje sile (vis major), se podaljša izpolnitveni rok za dobo po višji sili nastale zapreke. Kdor namerava uveljavljati podaljšanje izpolnitvenega roka radi višje sile, mora to sopogodniku naznaniti najpozneje takrat, ko je mogel spoznati vpliv primera višje sile na izpolnitev posla (sklepa). Ako to opusti, se ne more več sklicevati na višjo silo.

§ 82.

Zahteva po določilih § 77., točki a), in § 83., zadnjem odstavku, ugasne, če je ni upravičeni pogodnik uveljavil sodno (pred razsodiščem) v 30 dneh, po poteku dogovorjenega ali molče podaljšanega, a v primeru § 79. ponovno določenega roka.

Zahteve po določitih § 77., v točkah b) do f), ter § 83., v točkah a) do e), in §§ 84., 85., v točkah b) in c), ugasnejo, če jih pogodbi zvesta stranka ne uveljavi sodno (pred razsodiščem) tekom 90 dni po poteku roka, dogovorjenega za izpolnitev, a v primeru §§ 83., 84. in 85. od dne, ko je bil pri-glašen protest.

Rok 30 oziroma 90 dni se računa v primerih §§ 4., 15., 41. in 77., točkah b) in c), od dne, ko je morala pogodbi zvesta stranka doznati za dotično opustitev ali kršitev pogodbe, a v primeru § 63. od dne, ko se je razglasilo mnenje komisije borznih izvedencev.

Roki po § 82. so prekluzivni, ki jih je treba uradoma upoštevati.

Tožbe — v smislu § 82. — je treba vložiti v 30 oziroma 90 dneh po preteku dogovorjenega ali molče podaljšanega roka tako, da so že zadnji dan pri razsodišču (ne samo na pošto oddane).

§ 83.

Če izjavi ena stranka, preden poteče rok za izpolnitev, da neče izpolniti pogodbe, je pogodbi zvesta stranka upravičena:

- a) odstopiti od pogodbe, kakor bi sploh ne bila sklenjena, in zahtevati povrnitev škode, ki jo je imela z izpolnitvijo pogodbe od svoje strani;

- b) nakupiti, odnosno prodati na račun zamudnega pogodnika pogojeno blago in zahtevati od njega razliko med dogovorjeno in višjo ceno, po kateri se je blago resnično nabavilo, odnosno med dogovorjeno in nižjo ceno, po kateri je bilo v resnici prodano, in povrnitev nastalih stroškov, potrebnih za dobavo nakupa, odnosno za prodajo;
- c) zahtevati povrnitev razlike med pogojeno in povprečno, odnosno borzno ceno, obstoječo na kraju izpolnitve in na dan priglašenege protesta;
- d) zahtevati povrnitev povzročene škode in odpadlega dobička, ki ga pogodbi zvesta stranka more dokazati;
- e) zahtevati povrnitev običajnega, poštenega trgovskega dobička, na katerega je mogla računati ob sklepanju pogodbe. O upravičenosti in višini tega zahtevka odloča razsodišče.

Pogodbi zvesta stranka mora v teh primerih malomarno stranko tekom dveh delovnih dni za tem, ko je zvedela, da se ta brani izpolniti pogodbo, obvestiti s protestom o svoji izbiri; sicer bi mogla po poteku tega roka zahtevati izpolnitev le sodno (pred razsodiščem). V tem primeru pogodbi zvesta stranka ni upravičena, podeliti malomarni stranki naknadnega roka za izpolnitev, niti ni prodajalec upravičen, odpremiti blaga, dokler se zahtevke za izpolnitev sodno ne prizna.

§ 84.

Če se mora plačati kupnina v celoti ali deloma pred predajo blaga in je kupec s plačilom v zamudi, je prodajalec upravičen:

- a) odstopiti od pogodbe, kakor bi sploh ne bila sklenjena, in zahtevati povrnitev škode, ki jo je imel z izpolnitvijo pogodbe od svoje strani;
- b) prodati na račun zamudnega pogodbenika pogojeno blago in zahtevati od njega razliko med dogovorjeno in nižjo ceno, po kateri je bilo blago v resnici prodano, in povrnitev stroškov, ki so bili potrebni za to prodajo;
- c) zahtevati povrnitev razlike med pogojeno in povprečno tržno odnosno borzno ceno, obstoječo v kraju izpolnitve na dan priglasitve protesta. O upravičenosti in višini tega zahtevka odloča razsodišče po prosti presoji.

Prodajalec mora tekom dveh delovnih dni po nastopu zamude obvestiti kupca s protestom o svoji izbiri; sicer ostane pogodba v veljavi in prodajalec sme zahtevati sodno (pred razsodiščem) pred predajo, odnosno pred rokom, določenim za prevzem blaga, le plačilo kupnine.

§ 85.

Če se je dogovorilo pri poslih, glede katerih naj se izvrši dobava tako, kakor je določeno v § 36., plačilo na upanje, a je kupec v zamudi s plačilom

dospele kupnine za izvršeno prejšnjo dobavo iz istega posla, kolikor dolg iz prejšnje dobave ni sporen, je prodajalec upravičen, navezati izpolnitev bodoče dobave na pogoj, da kupec poravna dolg iz že izvršene dobave.

Prodajalec, ki želi uporabiti to pravico, mora brzojavno ali, če v dotičnem kraju ni brzojavne zveze, s priporočenim pismom pozvati kupca, naj plača zapadlo kupnino, ter mu za to podeliti rok treh dni.

Če kupec v tem roku ne plača, je prodajalec upravičen:

- a) odstopiti od pogodbe, kakor bi sploh ne bila sklenjena, in zahtevati povrnitev škode, ki jo je imel z izpolnitvijo pogodbe od svoje strani;
- b) prodati na račun zamudnega pogodnika pogojeno blago in zahtevati od njega razliko med dogovorjeno in nižjo ceno, po kateri je bilo blago v resnici prodano, in povrnitev stroškov, ki so bili potrebni za to prodajo;
- c) zahtevati povrnitev razlike med pogojeno in povprečno tržno, odnosno borzno ceno, obstoječo v kraju izpolnitve na dan priglasitve protesta.

Prodajalec mora tekom dveh delovnih dni po poteku navedenega roka obvestiti s protestom kupca o izbiri pravice, ki jo namerja uporabiti; sicer bi ostala pogodba v veljavi.

To pravico sme uporabiti prodajalec tudi pri takih poslih, pri katerih je, ne glede na to, ali naj se izvrši dobava v obrokih ali naenkrat, dogovorjeno plačilo kupnine proti predložitvi duplikata, in kupec po poteku podeljenega tridnevnega roka ne poravna kupne cene za blago, ki mu je že odprem-ljeno, a ga kupec še faktično ni prevzel.

§ 86.

Pokritni nakup in prisilna prodaja se moreta izvršiti samo na borzi, in sicer s skrbnostjo rednega trgovca in vselej glede na tržne cene.

Pokritni nakup in prisilna prodaja se morata zahtevati na borzi prvi delovni dan po priglasitvi protesta, a v primerih § 78., točkah b) in c), če je stranka oproščena priglasitve protesta, tekom dveh delovnih dni za tem, ko je morala zvedeti za dotično opustitev ali kršitev pogodbe.

Če se tem predpisom ni ustreglo, se sicer smatra, da prisilna prodaja, odnosno pokritni nakup ni izveden na račun malomarne stranke, vendar pa se sme zahtevati od nje razlika med dogovorjeno ceno in ceno, obstoječo na dan izpolnitve, odnosno na zadnji dan izpolnitvenega roka, označenega v § 79., v primerih §§ 83., 84. in 85. pa razliko med dogovorjeno ceno in ceno, obstoječo na dan priglasitve protesta.

O opravljenem pokritnem nakupu in izvedeni prisilni prodaji naj se brez odloga obvesti malomarni pogodnik. Stranka, ki to opusti, odgovarja za škodo.

§ 87.

Kdor je izvršil svojo pravico izbire po §§ 77., 83., 84. in 85., ne more več odstopiti od svoje izbire, razen pri ponovni izbiri po § 79., drugem odstavku.

Stranka ima pravico izbire samo ene izmed točk v §§ 77., 83., 84. in 85.

§ 88.

Zadavek (kapara) ali že plačani akonto se mora vselej takoj vrniti, če se pogodba ne izpolni. Vrniti je navadno, ne dvojno kaparo (aro).

Plačilna nezmožnost.

§ 89.

Plačilna nezmožnost dotične stranke nastopi:

- a) če prijavi sama pristojnemu oblastvu, da je insolventna;
- b) če ustavi plačilo ali če zahteva od upnikov odložitvev plačil ali če se pogaja z njimi zaradi popusta;
- c) če je ostala sodna izvršitev, uvedena zoper njo, brezuspešna;

d) če jo proglasi (ako je borzni član) borzni svet za nesposobno za plačevanje.

Če postane en pogodnik pred začetkom izvršilnega roka nesposoben za plačevanje, mora drugi pogodnik najkasneje prihodnji dan za tem, ko je doznal za plačilno nezmožnost, ali če to ni mogoče, v roku, ki ga odredi na njegovo prošnjo borzni svet, realizirati posel na dan dospelosti s pokritnim nakupom ali s prisilno prodajo, razliko, ki se izkaže njemu v breme ali v korist, pa poračunati z insolventno stranko.

Pravic, naštetih v § 77., ne more uporabiti nobena stranka po nastopu plačilne nezmožnosti tudi samo ene stranke.

V B e o g r a d u, dne 5. maja 1924.

Minister za trgovino in industrijo:
dr. H. Krizman s. r.

II. št. 8997/K.

V Beogradu, dne 31. marca 1938.

Na podstavi čl. 1. Zakona o razširitvi zakona o javnih borzah na vse območje kraljevine Jugoslavije z dne 5. novembra 1886.

o d o b r a v a m

in potrjujem gornje spremembe in dopolnitve v uzancah za trgovanje z blagom na Ljubljanski borzi za blago in vrednote.

Minister za trgovino in industrijo:
dr. Vrbanić s. r.

